Laura Bellini

Коли ми перестаємо вдавати

Найскладніша роль починається після завершення вистави

Коли ми перестаємо вдавати

Найскладніша роль починається після завершення вистави

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384901106

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Умови вистави 11
Розділ 2 - Без свідків 21
Розділ 3 - Історії, записані між рядками 31
Розділ 4 - Те, про що ми мовчимо 40
Розділ 5 - Право відмовити 49
Розділ 6 - Коли закінчуються виправдання 59
Розділ 7 - Між дружбою та бажанням 69
Розділ 8 - По той бік його світу 80
Розділ 9 - Ціна спільної історії 91
Розділ 10 - Без жодної ролі 102
Розділ 11 - Те, чого ми потребуємо 112
Розділ 12 - Правда, яку неможливо відкласти 122
Розділ 13 - Коли кожен вибір має свою ціну 132
Розділ 14 - Між тим, чого ми хочемо, і тим, що можемо обіцяти 143
Розділ 15 - Усе, чого я не хотіла чути 153
Розділ 16 - Тиша після останньої сцени 162
Розділ 17 - Коли залишається тільки правда 173
Розділ 18 - Перше побачення без глядачів 182
Розділ 19 - Перше побачення після одинадцяти років 192
Розділ 20 - Дім, до якого ми повертаємося 204

INTRO

Першу брехню я сказала ще до десерту.

— Ні, тітко, я не сама. Я приїхала з деким.

Тітка Регіна завмерла з ложечкою над шматочком сирника. Навколо лунали розмови, хтось пересував стільці на веранді, а крізь відчинені вікна старого будинку біля озера на Вармії долинав запах нагрітої сонцем трави. Був суботній день, перший за багато місяців, який я збиралася провести, не відповідаючи на запитання про своє особисте життя. Я навіть підготувала стратегію. Два дні родинної зустрічі, ввічливі усмішки, кілька розмов про роботу й повернення до Варшави в неділю до обіду. Жодних одкровень. Жодних пояснень, чому у свої двадцять дев'ять років я досі не планую весілля.

І передусім жодних згадок про чоловіка, який три місяці тому вирішив, що моя робота — це миле хобі, доки воно не починає заважати його планам.

— З ким? — Регіна відклала ложечку. — Діано, ти ж нічого не казала!

Саме в цьому й полягала проблема з моєю родиною. Одне невинне речення за чверть години могло перетворитися на новину, яку вже знали двадцятеро людей.

— Бо не було нагоди.

— Це хтось серйозний?

Я поглянула на двері, що вели до саду. За ними простягався газон, на якому мої двоюрідні брати й сестри розставляли столики для вечірніх посиденьок біля вогнища. Я подумала, що ще можу врятувати ситуацію.

Сказати, що мала на увазі подругу. Клієнта. Будь-кого, хто не давав би Регіні підстав планувати чергове весілля.

Натомість почула власний голос:

— Миколай.

Тітка кліпнула очима.

— Той самий Миколай?

— А скількох Миколаїв ти знаєш?

— Соколовський? Той твій бібліотекар?

— Він не мій.

Регіна так широко всміхнулася, що я миттєво пошкодувала про останні три речення.

— Я так і знала!

Звісно, вона знала. Моя родина вже одинадцять років знала, що Миколай Соколовський — моя доля. Їх навіть не бентежило те, що ми самі такої інформації не отримували.

Ми познайомилися на першому курсі університету, коли під час грози я сховалася в бібліотеці з промоклим наскрізь альбомом для малювання. Миколай тоді працював на видачі книжок. Замість коментувати моє жалюгідне становище він приніс паперові рушники й запитав, за що я хвилююся більше: за малюнки чи за телефон. Відтоді він бачив мене в ситуаціях, у яких жодна розсудлива жінка не хотіла б опинитися на очах у привабливого чоловіка. Він знав, як негарно я плачу, коли серджуся. Знав про мої найгірші рішення й умів безпомилково розпізнати мить, коли я вдавала, ніби мені байдуже.

Йому було тридцять три роки, він мав терпіння до людей, які повертали книжки на пів року пізніше встановленого терміну, і дратівливу звичку ставити одне влучне запитання замість того, щоб давати десять слушних порад.

Він був моїм найближчим другом.

А я щойно зробила з нього свого хлопця.

— Де він? — запитала Регіна.

Саме тоді я побачила його крізь вікно.

Він стояв біля дерев'яної хвіртки у світлій сорочці із засуканими рукавами, тримаючи паперовий пакет із пекарні. Розмовляв із моїм батьком, який показував йому щось біля автомобіля. Миколай слухав із тією уважністю, яка властива людині, що справді хоче зрозуміти чужу розповідь. Навіть якщо йдеться про виняткові властивості нового багажника на даху автомобіля.

Він приїхав, бо я його запросила. Не як партнера, а як союзника. Я пообіцяла йому два дні біля озера, домашню їжу й можливість читати на причалі. Натомість він мав допомагати мені уникати родичів, переконаних, що самотня жінка потребує негайного втручання.

От тільки я не сказала йому, що збираюся змінити умови нашої домовленості.

— Він зараз прийде, — відповіла я.

Регіна вже підводилася з-за столу.

— Треба сказати твоїй мамі!

— Тітко, прошу, не роби з цього події.

— Люба моя, після стількох років? Та це ж подія!

Вона зникла на кухні, перш ніж я встигла її зупинити.

Я підвелася, взяла зі столу склянку лимонаду й вийшла на задні сходи. Сонце вже схилялося до дерев, а озеро за садом набуло кольору потьмянілого срібла. На терасі валялися розкидані дитячі сандалі. Хтось забув закрити коробку з кольоровими олівцями. Я сіла на верхню сходинку й дістала телефон.

Миколаю, нам треба поговорити.

Я набрала повідомлення, але не надіслала.

Не хотіла робити цього телефоном. Насамперед тому, що він надто добре вмів читати мої повідомлення. Трьох слів і відсутності смайлика йому вистачало, щоб зрозуміти: я щось накоїла.

— Невже все настільки погано?

Я підняла голову.

Він стояв на кілька сходинок нижче, притиснувши паперовий пакет до стегна. Його темне волосся було трохи скуйовджене, а на обличчі застиг той знайомий, ледь насмішкуватий вираз, який зазвичай означав, що зараз він скаже щось нестерпно розсудливе.

— Звідки ти знаєш, що погано?

— Ти сидиш на сходах із телефоном у руці й маєш такий вигляд, ніби намагаєшся вигадати собі алібі.

— Може, я просто милуюся краєвидом.

Він поглянув на озеро.

— Сидячи до нього спиною?

Я зітхнула.

Миколай сів поруч. Не надто близько. Він ніколи не займав у чужому житті більше місця, ніж йому пропонували. Саме цю його рису я любила найбільше.

Поруч із ним мені не потрібно було бути смішнішою, цікавішою чи менш складною, ніж я була насправді.

— Я привіз твої улюблені булочки з дріжджового тіста, — сказав він. — Хоча починаю підозрювати, що треба було купити щось міцніше.

— Регіна думає, що ми зустрічаємося.

Якусь мить він дивився на мене мовчки.

— Зрозуміло.

— Я цього не планувала.

— Звісно.

— Миколаю.

— Діано.

Він вимовив моє ім'я спокійно, але без того звичного тепла, яке зазвичай пом'якшувало його іронію.

— Як саме вона дійшла такого висновку?

Я провела пальцем по вологій поверхні склянки.

— Я сказала їй, що приїхала з деким.

— Це, між іншим, правда.

— А потім вона запитала, чи це щось серйозне.

— І?

— Я назвала твоє ім'я.

Він відкинув голову й подивився на небо. На його обличчі з'явилася усмішка, але швидко зникла.

— Отже, мене підвищили без співбесіди.

— Якщо захочеш відмовитися, я зрозумію.

— Справді?

Це одне слово прозвучало інакше, ніж усе сказане раніше. Я повернулася до нього. Миколай досі дивився перед собою, а його пальці стискали край паперового пакета.

— Звісно, що справді.

— Бо іноді мені здається, що ти сприймаєш мою присутність як належне ще до того, як встигаєш запитати, чи я цього хочу.

Це зачепило мене сильніше, ніж мало б.

Я хотіла віджартуватися, але щось у його голосі змусило мене промовчати. Я згадала останні місяці. Пізні вечірні дзвінки, коли мені потрібно було з кимось поговорити. Вечерю, яку він скасував, щоб допомогти мені перевезти майстерню. І ту п'ятницю, коли він запропонував піти в кіно, а я відмовилася, бо вирішила, що з ним можу зустрітися будь-коли.

Я ніколи не запитувала, чи він теж так вважав.

— Пробач, — нарешті сказала я. — Я не мала права говорити таке без твоєї згоди.

Він повернувся до мене. Наші плечі майже торкалися, і я раптом усвідомила, наскільки близько ми сидимо. Від Миколая пахло чистою бавовною, кавою й чимось теплим, знайомим. Запахом, який роками асоціювався в мене з відчуттям безпеки.

Та цього разу я не могла зосередитися лише на цій асоціації.

— Я не серджуся, — сказав він. — Просто хочу знати, чого ти від мене очікуєш.

Із будинку долинув сміх моєї матері. За мить хтось гукнув, щоб ми йшли фотографуватися всією родиною.

Миколай не підвівся. Він чекав на відповідь.

У мене було напоготові з десяток аргументів, чому вдавати закохану пару було б цілком нешкідливо. Я могла розповісти про Регіну, про колишнього хлопця, про те, як сильно мені потрібні вихідні без родинного допиту.

Але, сидячи поруч із Миколаєм, я вперше подумала, що ціною мого спокою може стати щось таке, про що я досі навіть не замислювалася.

— Я хотіла, щоб ти два дні вдавав мого хлопця, — зізналася я. — Але якщо для тебе це занадто, я скажу їм правду.

Він уважно подивився на мене.

— А якщо я погоджуся, Діано? Що ми робитимемо, коли вистава закінчиться?

Я не відповіла.

Бо вперше за одинадцять років не була впевнена, що ми обоє хочемо повернутися до своїх колишніх ролей.

Розділ 1 - Умови вистави

Миколай досі сидів поруч зі мною на сходах, коли з будинку долинув черговий заклик збиратися для родинного фото. Зазвичай у такій ситуації він кинув би на мене змовницький погляд, вигадав якусь відмовку й допоміг утекти від колективного обов'язку. Цього разу він нічого не зробив. Тримав паперовий пакет на колінах і чекав, поки я відповім на запитання, яке щойно поставив.

— Я не знаю, що ми робитимемо потім, — зізналася я. — Думала, ми просто повернемося до Варшави й усе буде як раніше.

— Усе?

— Миколаю, йдеться про вихідні, а не про весілля.

— Саме тому я й запитую зараз. Якби йшлося про весілля, було б трохи запізно узгоджувати умови.

Я спробувала всміхнутися, але він не відповів усмішкою. Він не виглядав ображеним. Радше зосередженим, як тоді, коли хтось розповідав йому про книжку, фінал якої не узгоджувався з початком. Його уважність, яка колись мене заспокоювала, раптом стала незручною. Я усвідомила, що він приїхав до озера відпочити, а я вже встигла перетворити його вільні вихідні на зобов'язання, на яке він навіть не мав нагоди погодитися.

— Я все виправлю, — запропонувала я. — Зайду всередину й скажу, що Регіна неправильно зрозуміла.

— А вона неправильно зрозуміла?

— Ні. Це я ввела її в оману.

Миколай кивнув.

— Тоді принаймні ми знаємо, з чого починаємо.

З будинку вийшла моя молодша двоюрідна сестра Зося. Вона тримала в руці телефон і мала вигляд людини, якій доручили місію історичного значення.

— Діано! Бабуся сказала, що без вас не починатимемо. А тітка Регіна звеліла передати, що ви маєте стати разом.

Миколай поглянув на мене, потім на Зосю.

— Передай, що ми зараз прийдемо.

— Добре. Тільки покваптеся, бо дядько Анджей уже вдруге встановлює штатив.

Коли вона зникла, я присунула склянку до стіни й підвелася.

— Ти не мусиш цього робити. Справді.

— Знаю.

Він теж підвівся, але замість того, щоб піти за мною, зупинив мене спокійним запитанням:

— Чому ти так сильно хочеш, щоб вони повірили, ніби ти з кимось зустрічаєшся?

Я могла сказати, що Регіна нестерпна. Що мама безпідставно за мене хвилюється, а ще одне запитання про дітей змусить мене втекти до озера й залишитися там до понеділка. Усе це було б правдою. Проте Миколай знав мене достатньо добре, щоб розпізнати відповідь, якою я намагалася прикрити справжню причину.

— Бо я не хочу, щоб вони дивилися на мене як на жінку, чиє життя не склалося, — сказала я. — У Варшаві в мене є майстерня, клієнти, квартира, яку я сама

утримую. А тут достатньо того, що в мене немає партнера, і раптом усе інше перестає мати значення.

— Твої батьки пишаються твоєю роботою.

— Я знаю. Але мама здатна в одному реченні похвалити мої ілюстрації й запитати, чи не було б простіше працювати менше, якби я знайшла відповідного чоловіка.

На його обличчі промайнуло розуміння. Він сперся долонею об дерев'яні поручні, відкривши невеликий шрам біля зап'ястка. Я пам'ятала день, коли він його отримав, допомагаючи мені винести тріснуту шибку зі старої майстерні. Він завжди був поруч під час таких катастроф. Саме це й починало мене непокоїти: скільки разів я сприймала його готовність допомогти як щось само собою зрозуміле.

— Тобі не потрібен хлопець, щоб твоє життя мало цінність, — сказав він.

— Я це знаю.

— Хочу переконатися, що ти сама теж у це віриш.

Я подивилася на нього з роздратуванням, яке швидко поступилося вдячності.

— Якби ти не був таким розсудливим, тебе було б значно легше використовувати.

— Підозрюю, саме тому ти одинадцять років удосконалювала свою техніку.

Цього разу він усміхнувся. Коротко, але цього вистачило, щоб я змогла вільніше зітхнути.

— Я погоджуся, — сказав він.

Я здивувалася.

— Справді?

— За однієї умови. А точніше, за кількох, але найважливіша одна.

Я чекала.

— Ти не вирішуватимеш за нас обох. Ні перед родиною, ні коли ми залишимося наодинці.

Спершу я хотіла запевнити його, що ніколи так не робила. Потім згадала, що не далі як чверть години тому представила його своїм партнером, навіть не запитавши дозволу. Я стулила губи.

— Ти маєш рацію.

— Це не змагання, Діано. Тобі не потрібно присуджувати мені бал.

— Я щойно роблю дещо значно рідкісніше. Визнаю власну помилку.

Він тихо засміявся.

— Я запам'ятаю цю мить.

Ми спустилися сходами й попрямували до саду. Дорогою я, однак, зупинилася біля дверей, щоб поправити волосся, дивлячись у скло. Миколай став поруч. У відображенні я побачила нас разом: мене в темно-зеленій сукні, з недбало зібраним на потилиці волоссям, і його у світлій сорочці та темно-синіх штанах. Ми виглядали як двоє людей, які приїхали на родинну зустріч і вже давно знали, де їхнє місце.

У цій думці було щось тривожно приємне.

— Ми виглядаємо непереконливо, — пробурмотіла я.

— Що не так?

— Ти надто спокійний.

— Мені треба спітніти від хвилювання?

— Міг би хоча б виглядати закоханим.

Миколай повернув голову. Якусь мить він дивився на мене так уважно, що я забула про власну провокацію.

— Обережніше з бажаннями, — м'яко сказав він.

Потім відчинив двері й пропустив мене першою.

На газоні чекало понад тридцять людей. Бабуся Галіна сиділа на стільці в першому ряду, оточена онуками й правнуками. Мій батько намагався переконати наймолодших кузенів перестати підстрибувати, а мама розмовляла з Регіною, яка відразу нас помітила.

— Ось вони! Наша нова пара!

Я відчула, як Миколай сповільнив крок. Він не торкнувся мене. Лише запитально поглянув, а я, пам'ятаючи його попередні слова, сама взяла його під руку.

— Можна? — тихо запитала я.

— Можна.

У цьому жесті не було нічого особливо інтимного. Ми й раніше ходили під руку слизькими тротуарами, на весіллі моєї двоюрідної сестри та одного новорічного вечора, коли я підвернула ногу. Однак цього разу я знала, що люди навколо сприймуть його інакше. Що гірше, я сама почала звертати увагу на речі, яких раніше не помічала: тепло його передпліччя, те, як він трохи підлаштував свій крок під мій, і те, що не намагався перехопити ініціативу.

Регіна відразу вказала нам місце біля бабусі.

— Ну ж бо, любі, ближче одне до одного. Ви ж не покусаєтеся!

Миколай нахилився до мого вуха.

— Ось цього я якраз не обіцяв.

Я пирснула зі сміху саме тієї миті, коли дядько Анджей увімкнув автоспуск. На фотографії я, мабуть, виглядала по-справжньому щасливою жінкою. Проблема полягала в тому, що протягом кількох секунд я справді такою була.

Після фотографування нас оточила родина. Мама обійняла мене й прошепотіла, що дуже радіє, хоча я могла сказати їй раніше. Батько потиснув Миколаєві руку з урочистістю, якої не виявляв навіть під час підписання договорів. Найбільше мене здивувала бабуся. Вона покликала нас жестом і замість запитань уважно оглянула з-під сивих брів.

— Вам добре разом, — оголосила вона.

— Бабусю... — почала я.

— Не треба мені нічого пояснювати. Я стара, але не глуха. Увесь будинок уже гуде.

Миколай присів навпочіпки біля її стільця.

— Сподіваюся, ми не завдали клопоту.

— Клопіт був тоді, коли мій Мар'ян привів на заручини оркестр, хоча грошей на обручки не мав. Ви принаймні прийшли вчасно.

Бабуся поплескала його по руці, і я побачила, як пом'якшився вираз його обличчя. Вона любила його від першої зустрічі. Не тому, що вважала відповідним кандидатом для мене, а тому, що під час родинних свят він завжди знаходив хвилинку, щоб із нею поговорити. Знав, що вона любить старі атласи й історії про довоєнний Ольштин. Навіть пам'ятав, що останні два роки

їй стало важче читати дрібний шрифт, і приносив книжки з більшими літерами.

Проте Регіна не дозволила нам відпочити.

— То відколи ви разом?

Я відчула, що Миколай дивиться в мій бік. Достатньо було назвати будь-яку дату, і він, мабуть, безпомилково підібрав би до неї відповідну історію. Натомість я згадала нашу домовленість.

— Ми поки не хочемо розповідати подробиці, — відповіла я.

Тітка надула губи.

— Але ж ми родина.

— Саме тому я сподіваюся, що ви це поважатимете.

Миколай нічого не додав. Лише коли Регіна знайшла наступну тему, він легенько стиснув мою долоню. Один короткий жест схвалення. Я зрозуміла, що він приніс мені більше радості, ніж усі родинні привітання.

Увечері, під час приготувань до вечері, ми зустрілися біля кухонної стільниці. Миколай нарізав лимони для глечика з водою, а я викладала хліб на дерев'яну дошку. Крізь відчинені двері долинали розмови родичів і тріск гілок, якими розпалювали вогнище. Панував той особливий різновид метушні, який я пам'ятала з дитинства, коли бабусин будинок здавався мені найбільшим і найбезпечнішим місцем у світі.

— Ти добре впоралася з Регіною, — сказав він.

— Сама себе здивувала.

— Я помітив.

— Думала, ти щось скажеш замість мене.

— Я міг. Але не мусив.

Я перестала викладати скибки. Його слова були звичайними, проте влучили саме туди, куди я воліла не заглядати. За останні місяці Миколай багато разів рятував мене від складних розмов. Він не вимагав вдячності, але я дедалі рідше замислювалася, чи не коштує йому чогось така допомога.

— Колись ти запитав, чи не ставлюся я до тебе як до служби порятунку, — нагадала я.

— Пам'ятаю.

— Я тоді образилася.

— Це теж пам'ятаю.

— Здається, я починаю розуміти, що ти мав на увазі.

Він відклав ніж.

— Я не хотів, щоб ти почувалася винною. Просто хотів іноді бути людиною, якій ти телефонуєш і тоді, коли все добре.

Якусь мить я слухала голоси, що долинали із саду. Сором був тихим і неприємним, бо цього разу мені не було від чого захищатися.

— Я хочу це змінити, — сказала я.

Миколай подивився на мене з обережною доброзичливістю.

— Це добре.

Він не сказав, що тепер усе гаразд. Не пообіцяв, що однієї розмови вистачить. Просто продовжив нарізати лимони, а я відчула несподіване полегшення від того, що мені не потрібно негайно повертати його повне схвалення.

За вечерею ми сіли поруч. Не обмінювалися ніжними словами й не вдавали шаленої пристрасті. Говорили про книжки, дитячі спогади та мою роботу над ілюстраціями до нового видання казок. Коли тітка запитала, чи збираюся я колись залишити вільну професію заради чогось стабільнішого, Миколай не відповів замість мене. Він зачекав, поки я сама поясню, що вже шість років заробляю на життя своєю працею й саме зараз веду переговори щодо найбільшого контракту у своїй кар'єрі.

Лише згодом, коли розмова перейшла на іншу тему, він нахилився до мене.

— Я пишаюся тобою.

Я здивовано подивилася на нього.

— За що?

— За те, що ти ні перед ким не вибачалася за власні амбіції.

У його голосі не було зверхності. Він сказав це так, ніби помітив щось важливе, а мені раптом захотілося, щоб він помічав більше.

Після вечері до нас підійшла Регіна з телефоном у руці.

— Ви зробили якесь спільне фото? Я хотіла б показати твоїй тітці Ірені, бо вона не змогла приїхати.

Я розтулила рота, але Миколай заговорив першим.

— Ми воліли б, щоб поки це залишилося між тими, хто тут присутній.

Регіна подивилася на мене, явно розчарована.

— Я ж не збираюся оголошувати про це в газетах.

— Ми знаємо, — відповіла я. — Просто поки не хочемо ні фотографій, ні повідомлень для решти родини.

Тітка зітхнула й відійшла. Миколай провів її поглядом.

— Вибач, що відповів першим. Міг зачекати.

— Нічого страшного. Я хотіла сказати те саме.

— Точно?

— Так. І дякую, що запитав.

Якусь мить ми стояли одне навпроти одного, а розмови довкола ніби віддалилися. Миколай засунув руки в кишені, наче свідомо стримав бажання зробити якийсь жест.

— Схоже, ми вміємо домовлятися, — сказав він.

— За умови, що жодна зі сторін не змінює угоди без попередження.

— Це особливо важливий пункт.

Я всміхнулася, але за мить посерйознішала.

— Я його дотримаюся.

Уперше від приїзду я відчула, що моя брехня перестала бути лише особистим способом уникнути незручних запитань. Миколай мав у ній власне місце, власні межі й власні очікування. Якщо я хотіла зберегти його дружбу, мала навчитися бачити їх так само чітко, як свої.

А коли пізніше, біля вогнища, він посунув у мій бік додаткову ковдру ще до того, як я встигла сказати, що змерзла, я зрозуміла ще дещо.

Досі я вважала його уважність природною частиною нашої дружби.

Тепер починала замислюватися, яким було б життя з чоловіком, який умів любити саме так.

Розділ 2 - Без свідків

Мене розбудив стукіт у двері й мамин голос, який повідомив, що сніданок буде за пів години. Кілька секунд я не пам'ятала, де перебуваю. Потім побачила знайомі шпалери з дрібними квітами, старий письмовий стіл під вікном і валізу біля шафи. З дитинства я пам'ятала цю кімнату як прихисток від родинного галасу. Тепер вона виявилася єдиним місцем, де ніхто не очікував від мене поведінки закоханої жінки.

Я потягнулася по телефон. На екрані чекало повідомлення від Миколая, надіслане о восьмій сімнадцять.

«Пішов до магазину по каву. Тобі як завжди чи сьогодні в тебе нова особистість і ти п'єш виключно напої для щасливих пар?»

Я мимоволі всміхнулася.

«Як завжди. І булочку, якщо ще залишилися».

Відповідь надійшла майже миттєво.

«Цього разу купую тільки для тих, хто вміє казати "будь ласка"».

«Будь ласка, пане Соколовський».

«Тепер це звучить підозріло цікаво».

Я відклала телефон і ще довго дивилася в стелю. Миколай фліртував зі мною в повідомленнях. А може, лише жартував, як робив це протягом одинадцяти років? Я не могла вирішити, що гірше: можливість того, що він робив це свідомо, чи факт, що мені раптом дуже захотілося, аби так і було.

За сніданком на мене чекав перший сюрприз. Мама підсунула мені тарілку з яєчнею й повідомила, що бабуся хотіла б наприкінці серпня влаштувати невелике святкування свого вісімдесят п'ятого дня народження. Будинок біля озера потребував дрібного ремонту, але родина збиралася спільно підготувати свято. Регіна вже запропонувала зробити щось особливе.

— Ми подумали про виставку родинних фотографій, — пояснила мама. — У бабусі є альбоми ще з часів її батька. Ти могла б підготувати ілюстрації, які зображатимуть будинок і найважливіші події.

Я відчула знайоме професійне зацікавлення. Я обожнювала працювати зі старими фотографіями, особливо коли вони дозволяли розповідати історії місць. Проблема полягала в тому, що саме зараз я вела переговори щодо великого замовлення для видавництва. Не могла дозволити собі ще один проєкт без визначеного обсягу роботи й термінів.

— З радістю допоможу, але спочатку маю перевірити свій графік, — відповіла я.

— Звісно. Ми ж не хочемо, щоб ти все літо працювала безкоштовно.

Це сказала моя мама. Регіна, яка сиділа навпроти, здавалася менш переконаною.

— Родина ж не виставлятиме сама собі рахунки.

— Зате родина може визначити розумний обсяг роботи, — озвався Миколай, який саме зайшов до їдальні з паперовим стаканчиком кави для мене.

Він поставив його біля моєї тарілки, привітався з усіма й сів на вільний стілець. Не обійняв мене, не поцілував у